

Utbildningsdepartementet

Ändrad tidpunkt för vissa krav på legitimation för lärare och förskollärare

Denna promemoria har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). I promemorian föreslås att vissa bestämmelser i skollagen (2010:800) i fråga om legitimation för lärare och förskollärare, som ska börja tillämpas den 1 juli 2012, i stället ska tillämpas från och med den dag som regeringen bestämmer. Vidare föreslås vissa konsekvensändringar i såväl skollagen som lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
1. Lagtext	4
1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	4
1.2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	6
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	7
2. Bakgrund	9
2.1 Skollagens krav på legitimation för lärare och förskollärare.....	9
2.2 Det förberedande uppdraget till Skolverket	9
2.3 En begäran från Skolverket	10
3. Förslag	11
3.1 Tidpunkten för att börja tillämpa vissa bestämmelser flyttas fram	11
3.2 Vissa särskilda undantag när det gäller beslut om betyg.....	13
3.3 Andra konsekvensändringar i förordning – bland annat krav på mentor.....	14
3.4 Övergångsbestämmelser – särskild pedagogisk inriktning.....	15
3.5 Introduktionsperiod – utländsk utbildning	17
4. Konsekvensutredning	18
5. Författningskommentar	19
5.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)	19
5.2 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)	21
5.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	22
Bilaga: Konsekvensutredning	25

Sammanfattning

I promemorian föreslås att vissa bestämmelser i skollagen (2010:800) i fråga om legitimation för lärare och förskollärare, som ska börja tillämpas den 1 juli 2012, i stället ska tillämpas från och med den dag som regeringen bestämmer. Vidare föreslås vissa konsekvensändringar i såväl skollagen som lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).

Skälet till att det finns behov av att flytta fram tidpunkten för tillämpningen av vissa bestämmelser är att Statens skolverk har meddelat att myndigheten för närvarande inte har förmåga att pröva ansökningar om legitimationer i det tempo som är nödvändigt. Skolverket har också inkommit till regeringen med en begäran om att flytta fram tidpunkten.

I början av februari 2012 hade enligt Skolverket cirka 87 000 lärare och förskollärare ansökt om legitimation. Endast cirka 2 000 legitimationer hade meddelats. Det finns enligt Skolverket flera anledningar till detta, bl.a. har myndigheten haft problem med det elektroniska systemet för ärendehandläggning och många ärenden är mer komplexa än förväntat.

Skolverket har bedömt att enskilda individer riskerar att komma i kläm, om inte de förändringar myndigheten föreslår genomförs. Dessutom blir det konsekvenser för huvudmännen inom skolväsendet som kan få svårigheter att leva upp till skollagens bestämmelser om krav på att endast legitimerade lärare får utföra vissa uppgifter. Det kan även bli problematiskt vid nyanställningar, eftersom endast legitimerade lärare och förskollärare från och med den 1 juli 2012 som huvudregel ska få anställas utan tidsbegränsning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer i en del och i övrigt den 30 juni 2012.

1. Lagtext

1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att nuvarande punkterna 2–5 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2011:189) om ändring i nämnda lag ska betecknas 3–6,

dels att punkt 1 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2011:189) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse,

dels att de nya punkterna 3–6 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2011:189) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse,

dels att det i övergångsbestämmelserna till lagen (2011:189) om ändring i nämnda lag ska införas tre nya punkter, 2, 7 och 8, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011 och tillämpas i fråga om 1 kap. 12 §, 2 kap. 16–16 b, 23 och 24 §§, 27 kap. 4–18 §§ samt 28 kap. 3 och 4 §§ från och med den 1 juli 2011. Övriga paragrafer ska tillämpas först från och med den 1 juli 2012.

2. Bestämmelserna i 2 kap. 15 § i den lydelse som enligt 1 gäller till utgången av juni 2012 är dock endast tillämpliga om ansökan om behörighetsbeviset har kommit in till Högskoleverket före den 1 juli 2011.

3. Trots vad som anges i 1 gäller 2 kap. 15 § i sin äldre lydelse fortfarande efter utgången av juni 2012 för handläggning av ärenden som avses i 2.

4. Bestämmelsen i 2 kap. 16 § i sin äldre lydelse gäller fortfarande till dess att ärenden som avses i 2 har avgjorts.

5. Bestämmelsen i 28 kap. 4 § i sin äldre lydelse gäller fortfarande för överklagande av beslut i ärenden som avses i 2.

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2. Bestämmelserna i 2 kap. 17, 18 och 22 §§ i sina nya lydelse tillämpas från och med den 1 juli 2012.

Bestämmelserna i 2 kap. 13, 15 och 20 §§ samt 3 kap. 16 § i sina nya lydelse tillämpas från och med den dag regeringen bestämmer. För tid dessförinnan gäller dessa bestämmelser i deras äldre lydelse.

3. Bestämmelserna i 2 kap. 15 § i den äldre lydelse som avses i 2 är dock tillämpliga endast om ansökan om behörighetsbeviset har kommit in till Högskoleverket före den 1 juli 2011.

4. Trots vad som anges i 2 tillämpas 2 kap. 15 § i sin äldre lydelse även för tid efter den dag regeringen bestämmer för handläggning av ärenden som avses i 3.

5. Bestämmelsen i 2 kap. 16 § i sin äldre lydelse gäller fortfarande till dess att ärenden som avses i 3 har avgjorts.

6. Bestämmelsen i 28 kap. 4 § i sin äldre lydelse gäller fortfarande för överklagande av beslut i ärenden som avses i 3.

7. Vid tillämpningen av 2 kap. 20 § i sin äldre lydelse jämställs legitimation med behörighetsbevis.

8. Trots vad som anges i 2 kap. 20 § i sin äldre lydelse får den som inte uppfyller kraven i första stycket samma paragraf anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa på individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. Detta gäller dock bara om

a) det saknas sökande som har utbildning

som är avsedd för undervisning på den aktuella kursen,

b) den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa på den aktuella kursen, och

c) det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen.

Första stycket upphör att tillämpas den dag regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 30 juni 2012.

1.2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 16 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

16 §¹

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt *då* betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vem som beslutar betyg när mer än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som *anställts* utan tidsbegränsning *med stöd av* 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket.

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt *när* betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som *saknar legitimation och som är anställda* utan tidsbegränsning *för att bedriva undervisning som avses i* 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2011:189.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:801)

dels att 33 § ska ha följande lydelse,

dels att ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2011:190) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 34 och 35 §§, av följande lydelse,

dels att det i övergångsbestämmelserna till lagen (2011:190) om ändring i nämnda lag ska införas en ny punkt, 2, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 §²

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet *enligt 2 kap. 13 § i den nya skollagen* och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 *ska* under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag *tillämpas* i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen vara behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Första *och andra styckena* gäller inte lärare som *uppfyller kraven* i 2 kap. 17 § *andra stycket* i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 *tillämpas* under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Första *stycket* gäller inte lärare som *avses* i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf. *I fråga om lärare som avses i 2 kap. 17 § första stycket 1 i den nya skollagen gäller detta dock bara om han eller hon uppfyller kraven i andra stycket samma paragraf.*

Kraven i 2 kap. 16 § första stycket 2 och 3 i den nya skollagen gäller inte lärare eller förskollärare som

1. *före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och*

2. *har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare.*

En lärare eller förskollärare som avses i fjärde stycket ska till en ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över tjänstgöring enligt samma stycke 2. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren

Andra stycket gäller inte lärare som har ingått avtal om anställning utan tidsbegränsning före den 1 juli 2011 för att bedriva undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket i den nya skollagen.

² Senaste lydelse 2011:190.

har tjänstgjort.

34 §

Kraven i 2 kap. 16 § första stycket 2 och 3 i den nya skollagen gäller inte lärare eller förskollärare som

1. före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och

2. har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare.

En lärare eller förskollärare som avses i första stycket ska till en ansökan om legitimation föga ett yttrande eller intyg över tjänstgöring enligt samma stycke 2. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort.

35 §

Utöver vad som följer av 34 § gäller kraven i 2 kap. 16 § första stycket 2 och 3 i den nya skollagen inte lärare och förskollärare som till grund för sin ansökan om legitimation åberopar bevis över utländsk lärar- eller förskollärarytbildning. Detta upphör att tillämpas den dag regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2. Bestämmelsen i 33 § andra stycket tillämpas från och med den dag regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 30 juni 2012.

2. Bakgrund

2.1 Skollagens krav på legitimation för lärare och förskollärare

Den 1 juli 2011 trädde ändringar i den nya skollagen (2010:800) i kraft som innebär att ett legitimationssystem för lärare och förskollärare har införts. Det är Skolverket som efter ansökan ska meddela legitimation. För att Skolverket ska meddela legitimation krävs det att läraren eller förskolläraren har en behörighetsgivande examen, med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen och i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

I lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800), införandelagen, finns det övergångsbestämmelser som bl.a. anger att en lärare eller förskollärare som före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket och har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare undantas från kraven på introduktionsperiod och lämplighetsprövning. En sådan lärare eller förskollärare kan således ansöka om legitimation direkt. Till ansökan ska han eller hon foga ett yttrande eller intyg över sin tjänstgöring. För närvarande finns det cirka 180 000 verksamma lärare och förskollärare (www.skolverket.se).

En del av bestämmelserna som gäller legitimation för lärare och förskollärare ska börja tillämpas från och med den 1 juli 2012. Från och med detta datum är det endast, med vissa undantag, legitimerade lärare och förskollärare som är behöriga för viss undervisning som får bedriva undervisningen. Vidare får som huvudregel endast den som har legitimation anställas som lärare och förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Det är även som huvudregel bara legitimerade lärare som fullt ut får ansvara för undervisningen och självständigt besluta om betyg.

2.2 Det förberedande uppdraget till Skolverket

Skolverket fick den 11 november 2010 ett förberedande uppdrag från regeringen som bl.a. innebar att en funktion för att granska och bedöma lärare och förskollärares ansökningar om legitimation skulle skapas och att ett datorbaserat register skulle tas fram. Skolverket bedömde i sin redovisning av uppdraget (U2011/2651/S) att hela systemet med nödvändiga funktioner för att kunna granska och bedöma ansökningar om legitimation och ett datorbaserat register skulle vara i funktion den 1 juli

2011, även om systemet fortfarande kunde komma att behöva vidareutvecklas.

2.3 En begäran från Skolverket

Den 10 februari 2012 inkom Skolverket till regeringen med en begäran om ändring av tidpunkten för när vissa bestämmelser om lärarlegitimation ska börja tillämpas (dnr 89-2012:169). I fråga om skollagen omfattar begäran bestämmelserna om att endast den som har legitimation och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen (2 kap. 13 §), om att endast den som har legitimation får anställas utan tidsbegränsning (2 kap. 20 §) och om att lärare utan legitimation som beslutar om betyg ska göra det tillsammans med en legitimerad lärare (3 kap. 16 §). Skolverket har begärt att regeringen lägger fram ett förslag till riksdagen som innebär att dessa bestämmelser ska börja tillämpas vid ett senare tillfälle än den 1 juli 2012.

Skolverket beskriver att cirka 87 000 lärare och förskollärare i dagsläget har ansökt om legitimation. Hittills har verket meddelat cirka 2 000 legitimationer. Skälen till att så få legitimationer har meddelats är enligt Skolverket bl.a. att cirka 75 procent av alla ansökningar är s.k. pappersansökningar som måste scannas in för att kunna läggas in i det digitala registret, att många ansökningar är ofullständiga och måste kompletteras och att det ofta finns oklarheter i tjänstgöringsintygen som måste utredas. Därutöver måste Skolverket i många fall kontakta olika universitet och högskolor för att kunna avgöra till vilket undervisningsämne en studiekurs kan hänföras och vilken behörighet en lärare eller förskollärare faktiskt har.

Skolverket har anfört att utöver ovanstående har myndigheten haft stora problem med utvecklingen av ett digitalt stöd för att hantera legitimeringen. Skolverket har även pekat på en snäv tidsram och framhållit att komplexiteten i hanteringen av uppdraget är större än beräknat.

Utbildningsdepartementet har i ett pressmeddelande den 10 februari 2012 (www.regeringen.se) angett att det är viktigt att Skolverket hinner utfärda legitimationer på ett rättssäkert och tryggt sätt. Det framgår av pressmeddelandet att regeringen avser att tillmötesgå Skolverkets begäran och lämna förslag till riksdagen om en ny tidpunkt för när vissa bestämmelser ska börja tillämpas. I sammanhanget bör det nämnas att regeringen i Skolverkets regleringsbrev för 2012 gett myndigheten möjlighet att disponera 47 miljoner kronor utöver tidigare avsatta medel för att kunna genomföra reformen inom stipulerad tid.

3. Förslag

3.1 Tidpunkten för att börja tillämpa vissa bestämmelser flyttas fram

Förslag: Bestämmelserna i 2 kap. 13, 15 och 20 §§ samt 3 kap. 16 § skollagen (2010:800) i sina nya lydelse ska tillämpas från och med den dag regeringen bestämmer. För tid dessförinnan ska dessa bestämmelser gälla i deras äldre lydelse.

Vid tillämpningen av 2 kap. 20 § skollagen i sin äldre lydelse om vem som får anställas utan tidsbegränsning ska legitimation jämföras med behörighetsbevis.

Trots vad som anges i 2 kap. 20 § skollagen i sin äldre lydelse ska den som inte uppfyller kraven på viss examen eller behörighetsbevis få anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa på individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. Detta ska bara gälla om det saknas sökande som har utbildning som är avsedd för undervisning på den aktuella kursen, den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa på den aktuella kursen och det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen. Detta ska upphöra att tillämpas den dag som regeringen bestämmer.

Skäl för förslagen

Den 1 juli 2011 började den nya skollagen (2010:800) i huvudsak att tillämpas (jfr införandelagen). Genom ändringar i skollagen, som trädde i kraft samma dag, har det enligt vad som tidigare redovisats införts ett legitimationssystem för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171). Ändringarna innebär bl.a. att bestämmelser om vem som får bedriva undervisningen, besluta om betyg och anställas utan tidsbegränsning har fått nya lydelse som ska tillämpas från och med den 1 juli 2012. Dessutom har det införts en ny bestämmelse om att en legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver. Även denna bestämmelse ska tillämpas från och med nämnda tidpunkt.

Som framgår av avsnitt 2.3 bedömer regeringen att tidpunkten för när delar av reformen om legitimation för lärare och förskollärare ska börja tillämpas måste flyttas fram i tiden. Det är naturligtvis inte möjligt att ställa krav på att lärare och förskollärare ska vara legitimerade när det sett till hela landet endast finns ett fåtal legitimerade lärare och förskollärare att tillgå. Med utgångspunkt i detta måste ett antal bestämmelser nu ändras.

De bestämmelser i skollagen som inte bör tillämpas från och med den 1 juli 2012 är bestämmelserna om att

- endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen (2 kap. 13 §),
- en legitimerad lärare eller förskollärare samt vissa andra lärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver (2 kap. 15 §),
- endast den som har legitimation får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning (2 kap. 20 §), och
- det krävs legitimation för att självständigt få besluta om betyg (3 kap. 16 §).

Det är för närvarande inte möjligt att precisera från och med vilken tidpunkt som bestämmelserna i stället bör tillämpas. Tidpunkten är beroende av när Skolverket har kommit tillräckligt långt i sin prövning av ansökningar om legitimationer för lärare och förskollärare (jfr avsnitt 2.3). Regeringen föreslås därför få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om när bestämmelserna ska börja tillämpas (jfr 8 kap. 5 § 2 regeringsformen). För tiden innan bestämmelserna ska börja tillämpas föreslås att deras äldre lydelse ska gälla. Det bör emellertid poängteras att avsikten är att bestämmelserna i sina nya lydelse ska börja tillämpas så snart som möjligt.

Det blir särskilda konsekvenser för lärare och förskollärare som har en utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning. Bestämmelserna i 2 kap. 20 § skollagen i sina äldre lydelse ska i överensstämmelse med förslaget gälla till den dag som regeringen bestämmer. Av nämnda paragrafs första stycke följer att endast den som uppfyller något av två krav får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Det ena kravet är att han eller hon har någon typ av lärarexamen eller förskollärarytexamen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av högskolelagen (1992:1434) eller motsvarande äldre utbildning. Det andra är att han eller hon har fått ett behörighetsbevis. Sedan den 1 juli 2011 är det dock inte möjligt att ansöka om behörighetsbevis hos Högskoleverket. Lärare och förskollärare med utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning kan nu i stället ansöka om legitimation hos Skolverket. Den som har fått legitimation bör därför också få anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Vid tillämpningen av 2 kap. 20 § skollagen i sin äldre lydelse föreslås därför att legitimation ska jämföras med behörighetsbevis.

I samband med införandet av legitimationssystemet gjordes ändringar i 2 kap. 20 § skollagen som innebär bl.a. att lärare som ska undervisa på individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning ska få anställas utan tidsbegränsning även om han eller hon inte har legitimation (se prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171). Det föreslås emellertid nu att denna bestämmelse ska tillämpas från och med den dag som regeringen bestämmer. Det är dock

inte rimligt att dessa lärare inte ska få anställas utan tidsbegränsning dessförinnan. Det förslås därför att de fortfarande ska få anställas utan tidsbegränsning, även om de inte har någon typ av lärarexamen eller behörighetsbevis (jfr 2 kap. 20 § skollagen i sin äldre lydelse som i enlighet med förslaget ska gälla till den dag som regeringen bestämmer).

Lärare i individuella kurser och orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning ska således få anställas utan tidsbegränsning även om de inte har en lärarexamen, trots att de inte undantas i bestämmelsen om vem som får anställas för undervisningen i sin äldre lydelse, dvs. den som för närvarande tillämpas. Detta ska dock gälla bara om det saknas sökande som har en utbildning som är avsedd för undervisning på den aktuella kursen, dvs. den undervisning som han eller hon ska bedriva. Dessutom ska det krävas att den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa på den aktuella kursen och att det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen. Vidare föreslås att detta ska upphöra att tillämpas den dag som regeringen bestämmer, dvs. den dag då 2 kap. 20 § skollagen i sin nya lydelse ska börja tillämpas.

3.2 Vissa särskilda undantag när det gäller beslut om betyg

Förslag: Bemyndigandet i 3 kap. 16 § fjärde stycket skollagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från andra stycket samma paragraf om vem som beslutar om betyg ska utvidgas. Undantaget ska även avse lärare som saknar legitimation och som är anställda utan tidsbegränsning för att bedriva undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket skollagen och inte bara, som i dag, lärare som har anställts utan tidsbegränsning med stöd av 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket samma lag.

Skäl för förslaget

I 3 kap. 16 § skollagen i sin nya lydelse, dvs. den lydelse som enligt förslaget ska tillämpas från och med den dag som regeringen bestämmer (se avsnitt 3.1), finns det bestämmelser om vem som beslutar om betyg. Betyg ska enligt första stycket beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Av andra stycket följer att om inte läraren eller lärarna är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en legitimerad lärare och, vid oenighet, av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn. I samma paragrafs fjärde stycke finns det ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela undantag från andra stycket för lärare som anställts utan tidsbegränsning med stöd av 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket skollagen. Det avser lärare som inte uppfyller kraven för att få anställas utan tidsbegränsning enligt huvudregeln i paragrafens första stycke, men

som enligt andra eller tredje stycket i samma paragraf får anställas utan tidsbegränsning för att bedriva viss undervisning.

Skälet till bemyndigandet utvecklas i förarbetena till ändringarna i skollagen med anledning av införandet av legitimationssystemet (prop. 2010/11:20 s. 48). Där anges bl.a. följande.

Dessutom ska lärare i yrkesämnen eller modersmål, som saknar både legitimation och lärarexamen, självständigt få sätta betyg även i framtiden. Skälet till detta är att regeringen bedömer att dessa lärare, under vissa förutsättningar, även i framtiden ska få anställas utan tidsbegränsning. På grund av den låga andelen yrkeslärare och modersmållärare med lärarexamen anser regeringen att det för närvarande inte är möjligt att också för dessa lärarkategorier ställa krav på utbildning och legitimation för att få besluta om betyg.

Även lärare i tvåspråkiga skolor kommer genom bestämmelser i förordning eller myndighetsföreskrifter att undantas från kravet på legitimation för att få sätta betyg, eftersom även dessa lärare ska få anställas utan tidsbegränsning trots att de saknar legitimation. Detta kommer därutöver att gälla lärare i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Utformningen av bemyndigandet i 3 kap. 16 § fjärde stycket skollagen omfattar alltså lärare som anställts utan tidsbegränsning *med stöd av* 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket skollagen. Det innebär att endast sådana lärare som anställts tidigast från och med den dag då 2 kap. 20 § skollagen i sin äldre lydelse började att tillämpas omfattas av bemyndigandet. Det var först då som någon kunde anställas *med stöd av* dessa bestämmelser. Detta är inte avsikten. I stället föreslås bemyndigandet avse lärare som är anställda utan tidsbegränsning för att bedriva undervisning *som avses i* 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket skollagen. Även lärare som har anställts före den dag då dessa bestämmelser i nya skollagen började att tillämpas förslås således omfattas av bemyndigandet. Lärarna som omfattas ska, liksom enligt nuvarande lydelse, sakna legitimation och ha anställts utan tidsbegränsning.

3.3 Andra konsekvensändringar i förordning – bland annat krav på mentor

Bedömning: Förslagen i promemorian innebär att konsekvensändringar bör göras i förordningar. Bland annat bör 4 kap. 2 § förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor ändras så att kravet på att en mentor ska vara legitimerad tas bort till dess att regeringen beslutar något annat.

Skäl för bedömningen

Förslagen i denna promemoria medför att det krävs konsekvensändringar i olika förordningar. Flertalet av dessa redovisas dock inte i denna promemoria. Det finns emellertid skäl att lyfta fram en sådan ändring, eftersom den är av omedelbar betydelse dels för nyutbildade

lärare och förskollärare och deras möjlighet att kunna genomföra en introduktionsperiod, dels för huvudmännen som är skyldiga att anordna en sådan introduktionsperiod.

I förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor (behörighetsförordningen) finns det ett krav på att lärare och förskollärare som genomför sin introduktionsperiod ska få stöd av en mentor. Mentorn ska vara legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare.

Av propositionen Legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20) framgår att mentorn bör vara legitimerad och att det är viktigt att stödet till den nya läraren eller förskolläraren blir både kunskaps- och erfarenhetsbaserat. Detta är självfallet fortfarande viktigt, men mot bakgrund av regeringens ställningstagande att det är nödvändigt att flytta fram tidpunkten för när vissa delar av legitimationsreformen ska börja tillämpas (se kapitel 2) måste denna bestämmelse temporärt ändras. I stället för att lärare eller förskollärare ska vara legitimerade för att få vara mentorer bör det räcka med att läraren eller förskolläraren har behörighetsgivande examen.

Om det är möjligt, är det naturligtvis fortfarande lämpligt att legitimerade lärare eller förskollärare får den betydelsefulla uppgiften att vara mentor. Det är dock i dagsläget inte rimligt att ställa krav på detta, eftersom det kan innebära att nyutbildade lärare och förskollärare inte får möjlighet att genomföra sin introduktionsperiod.

3.4 Övergångsbestämmelser – särskild pedagogisk inriktning

Förslag: Enligt 33 § tredje stycket lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) gäller under vissa förutsättningar inte första och andra styckena i samma paragraf lärare som har anställts för att bedriva annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning. Undantaget ska utvidgas till att omfatta även lärare som har anställts för att undervisa i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Övergångsbestämmelserna i 33 § andra stycket lagen om införande av skollagen om behörighet att besluta om betyg ska inte gälla lärare som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning utan tidsbegränsning för att bedriva undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket i den nya skollagen.

Skäl för förslagen

Av skäl som angetts ovan kommer den äldre lydelsen av vissa bestämmelser i den nya skollagen att gälla ännu en tid. Detta får konsekvenser när det gäller vissa övergångsbestämmelser i införandelagen.

I 33 § första och andra styckena införandelagen finns det övergångsbestämmelser om vilka bestämmelser som ska tillämpas i fråga om vem som får bedriva undervisning och om behörighet att besluta om betyg. Enligt paragrafens tredje stycke gäller nämnda övergångsbestämmelser inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § andra stycket, dvs. lärare som har anställts för att bedriva annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning. Med främmande språk avses enligt behörighetsförordningen engelska.

Enligt 2 kap. 13 § skollagen i sin äldre lydelse, dvs. den lydelse som i enlighet med förslaget ska gälla till den dag som regeringen bestämmer, ska huvudmännen för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva. Av paragrafens nya lydelse, dvs. den lydelse som föreslås tillämpas från och med den dag som regeringen bestämmer, framgår att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen.

I 2 kap. 17 § skollagen i sin nya lydelse som ska tillämpas från och med den 1 juli 2012 undantas såväl lärare som ska bedriva annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning som lärare som ska undervisa i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning från bestämmelserna i 2 kap. 13 § samma lag om vad som krävs för att få bedriva undervisning (se ovan). Den äldre lydelsen av 2 kap. 17 § avser endast de först nämnda lärarna. Undantaget har alltså utökats till att omfatta även lärare som ska undervisa i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Den som ska bedriva undervisning som avses i 2 kap. 17 § skollagen får enligt 2 kap. 20 § tredje stycket samma lag anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. I fråga om rätten att besluta om betyg finns det i den föreslagna lydelsen av 3 kap. 16 § skollagen ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet på legitimation för att självständigt få besluta om betyg för dessa lärare, om de är anställda utan tidsbegränsning (se avsnitt 3.2).

I propositionen Legitimation för lärare och förskollärare föreslog regeringen att även lärare i fristående skolor med särskild pedagogisk

inriktning skulle omfattas av undantaget i 2 kap. 17 § skollagen, vilket riksdagen beslutade (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171). I behörighetsförordningen anges mot bakgrund av vad som sägs i propositionen att med särskild pedagogisk inriktning avses waldorfpedagogisk inriktning.

Eftersom dessa lärare ska undantas från kraven på legitimation och behörighet, är det befogat att utvidga undantaget i 33 § tredje stycket införandelagen i fråga övergångsbestämmelser om vem som får bedriva undervisning så att det även omfattar lärare i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

I 33 § andra stycket införandelagen finns det en övergångsbestämmelse om lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg. I fråga om lärare som saknar legitimation och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning utan tidsbegränsning för att bedriva undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket, dvs. bl.a. modersmålslärare, yrkeslärare samt lärare i tvåspråkiga skolor och i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning, omfattas emellertid dessa av nämnda bemyndigande i 3 kap. 16 § skollagen (se avsnitt 3.2). Eftersom det finns ett bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från kravet på legitimation för att självständigt få besluta om betyg för dessa lärare, föreslås att bestämmelsen i 33 § andra stycket införandelagen om behörighet att besluta om betyg inte ska gälla dem.

3.5 Introduktionsperiod – utländsk utbildning

Förslag: Kraven i den nya skollagen på genomförd introduktionsperiod och att i övrigt vara lämplig att bedriva undervisningen för att få legitimation ska inte gälla lärare eller förskollärare som till grund för sin ansökan om legitimation åberopar bevis över utländsk lärar- eller förskollärarytbildning. Detta ska upphöra att tillämpas den dag som regeringen bestämmer.

Skäl för förslaget

Enligt 2 kap. 13 § första stycket skollagen i sin äldre lydelse ska huvudmännen för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva. Några krav utöver det ställs inte. Vidare får enligt 2 kap. 20 § första stycket samma lag i sin äldre lydelse lärare eller förskollärare som har någon typ av lärarexamen eller förskollärarexamen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av högskolelagen (1992:1434) eller motsvarande äldre utbildning anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. När det gäller lärare

eller förskollärare med utländsk utbildning krävs det i stället ett behörighetsbevis som har meddelats av Högskoleverket. Sedan den 1 juli 2011 är det dock inte möjligt att ansöka om behörighetsbevis hos Högskoleverket. Lärare och förskollärare med utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning kan nu i stället ansöka om legitimation hos Skolverket som också prövar dessa lärares och förskollärares behörighet.

För medborgare i en annan medlemsstat i EU, liksom för medborgare inom EES, som vill utöva ett yrke som är reglerat i en annan medlemsstat gäller Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer. Enligt direktivet är den mottagande medlemsstaten skyldig att ta hänsyn till de kvalifikationer som medborgaren har förvärvat i en annan medlemsstat och att bedöma om dessa motsvarar de kvalifikationer som krävs i det mottagande landet.

Som tidigare redovisats i promemorian föreslås nu att det fram till den dag som regeringen bestämmer inte ska ställas något formellt krav på genomförd introduktionsperiod och lämplighetsprövning, dvs. krav på legitimation för lärare och förskollärare med en svensk examen för att få anställas som lärare eller förskollärare utan tidsbegränsning eller för att få bedriva undervisning i skolväsendet. Några högre krav får inte ställas på lärare och förskollärare med utländsk utbildning och det är naturligtvis inte heller lämpligt. Det föreslås därför att det av en övergångsbestämmelse i införelagelagen framgår att det på motsvarande sätt inte ska ställas några sådana krav när det gäller lärare och förskollärare med utländsk utbildning.

4. Konsekvensutredning

En konsekvensutredning upprättad i enlighet med förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning finns i *bilagan*.

Sammanfattningsvis medför de förändringar som föreslås i promemorian inga ekonomiska konsekvenser vare sig för staten eller huvudmännen.

Ändringarna innebär att Skolverkets handläggning av legitimationsärenden kan genomföras på ett rättssäkert sätt. För huvudmännens del innebär ändringarna att huvudmännen får reella förutsättningar att följa de nya bestämmelserna.

5. Författningskommentar

5.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

1.

Motsvarar delar av nuvarande punkten 1 första meningen.

2.

Av punkten framgår att vissa av de nya bestämmelserna ska tillämpas antingen från och med den 1 juli 2012 eller från och med den dag som regeringen bestämmer. Övriga bestämmelser ska, liksom i dag, börja tillämpas den 1 juli 2011.

Av *första stycket* framgår att bestämmelserna i 2 kap. 17, 18 och 22 §§ i sina nya lydelse ska börja tillämpas från och med den 1 juli 2012. Detta motsvarar delar av nuvarande punkten 1 andra meningen.

Enligt *andra stycket första meningen* ska bestämmelserna i 2 kap. 13, 15 och 20 §§ samt 3 kap. 16 § i sina nya lydelse tillämpas från och med den dag som regeringen bestämmer. Det innebär bl.a. att krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning (2 kap. 13 §) inte ska börja tillämpas förrän den dag som regeringen bestämmer senare. Detta kommer regeringen att meddela föreskrifter om (jfr 8 kap. 5 § 2 regeringsformen). Detsamma gäller krav på legitimation för att få anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegrän-ning (2 kap. 20 §) och för att självständigt få besluta om betyg (3 kap. 16 §). Vidare kommer bestämmelserna om att en legitimerad lärare eller förskollärare samt vissa andra lärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver (2 kap. 15 §) börja tillämpas från och med den dag regeringen bestämmer. Av *andra stycket andra meningen* framgår att för tid dessförinnan gäller bestämmelserna i deras äldre lydelse.

Punkten behandlas i avsnitt 3.1.

3.

Punkten motsvarar nuvarande punkten 2. Det har i punkten gjorts ändringar till följd av att 2 kap. 15 § i sin nya lydelse ska börja tillämpas först från och med den dag regeringen bestämmer. I övrigt har det gjorts redaktionella ändringar.

4.

Punkten motsvarar nuvarande punkten 3. Det har i punkten gjorts ändringar till följd av att 2 kap. 15 § i sin nya lydelse ska börja tillämpas först från och med den dag regeringen bestämmer. I övrigt har det gjorts redaktionella ändringar.

5.

Punkten motsvarar nuvarande punkten 4.

6.

Punkten motsvarar nuvarande punkten 5.

7.

I 2 kap. 20 § i sin äldre lydelse finns det bestämmelser om förutsättningar för att få anställa någon som lärare eller förskollärare i skolväsendet. Punkten innehåller ytterligare en förutsättning som kompletterar dessa bestämmelser.

Bestämmelserna i 2 kap. 20 § i sin äldre lydelse gäller fram till den dag som regeringen bestämmer (se punkten 2). Enligt nämnda paragraf första stycket får endast den som uppfyller något av två krav anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Det ena kravet är att han eller hon har någon typ av lärarexamen eller förskollärarexamen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av högskolelagen (1992:1434) eller motsvarande äldre utbildning. Det andra är att han eller hon har fått ett behörighetsbevis. Sedan den 1 juli 2011 är det dock inte möjligt att ansöka om behörighetsbevis hos Högskoleverket. Lärare och förskollärare med utländsk lärar- eller förskollärarytbildning kan nu i stället ansöka om legitimation hos Statens skolverk. Den som har fått legitimation ska därför också få anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Detta följer av nu aktuell punkt.

Från och med den dag som regeringen bestämmer ska bestämmelserna i 2 kap. 20 § i sina nya lydelse börja tillämpas (se punkten 2). Som huvudregel kommer det att därefter krävas legitimation för att få anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

8.

Punkten innehåller övergångsbestämmelser om vilka som får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Bestämmelserna i 2 kap. 20 § i sin äldre lydelse gäller fram till och med den dag som regeringen bestämmer (se punkten 2). I nämnda paragraf första stycket anges olika kriterier som måste uppfyllas för att få an-

ställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning. Undantag från kraven i paragrafens första stycke finns i andra stycket.

I nu aktuell punkt *första stycket* anges ytterligare ett undantag från kraven i 2 kap. 20 § första stycket i sin äldre lydelse. Enligt bestämmelsen i punkten får den som inte uppfyller kraven anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa på individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. Undantaget gäller dock bara om punkterna a–c är uppfyllda.

Enligt *punkten a* krävs att det saknas sökande som vid anställningstillfället saknar den utbildning som krävs för att få bedriva undervisning på den aktuella kursen. Som ett ytterligare villkor uppställs det i *punkten b* att den sökande ska ha tillräcklig kompetens för att undervisa på den aktuella kursen. Den sökande måste alltså ha så stora kunskaper att han eller hon har förmåga att bedriva undervisningen. Detta hör samman med villkoret i *punkten c* som anger att det ska finnas skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen. För att en sökande ska anses vara lämplig måste han eller hon ha förmåga att fullgöra de uppgifter som direkt hör ihop med undervisningen. Denna bedömning måste ske utifrån såväl de krav som ställs på undervisningen i olika styrdokument för verksamheten som med hänsyn till de elever som den sökande ska bedriva undervisning för.

Av nu aktuell punkt *andra stycket* framgår att det som anges i första stycket ska upphöra tillämpas den dag som regeringen bestämmer. Detta kommer regeringen att meddela föreskrifter om (jfr 8 kap. 5 § 2 regeringsformen). Därefter ska bestämmelserna i 2 kap. 20 § i sina nya lydelse börja tillämpas (se punkten 2). Även enligt de nya lydelse finns det undantag för den som ska undervisa på individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

Punkten behandlas i avsnitt 3.1.

Ikraftträdande

Föreslagna lagändringar träder i kraft den 30 juni 2012.

5.2 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

3 kap. 16 §

I paragrafen finns det bestämmelser om vem som ska besluta om betyg.

I *första stycket* har det gjorts en redaktionell ändring. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Enligt *fjärde stycket* i nuvarande lydelse får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som anställts utan tidsbegränsning *med stöd av* 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket. Det innebär att endast sådana lärare som anställts tidigast från och med den dag då bestämmelserna i nya skollagen började tillämpas omfattas av bemyndigandet.

Ändringen innebär i sak endast att även lärare som anställts före den dag då 2 kap. 20 § skollagen i sin äldre lydelse började tillämpas omfattas av bemyndigandet. Lärarna som omfattas ska, liksom enligt nuvarande lydelse, sakna legitimation och ha anställts utan tidsbegränsning. De ska vidare vara anställda för att bedriva sådan undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.2.

Ikraftträdande

Föreslagen lagändring träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

5.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

33 §

Paragrafen innehåller övergångsbestämmelser om lärare och förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet.

Sedan den 1 juli 2011 har det enligt 2 kap. 16 § i den nya skollagen gått att ansöka om legitimation hos Statens skolverk. Kravet på legitimation i 2 kap. 13 § i den nya skollagen för att få bedriva undervisning i skolväsendet ska dock börja tillämpas från och med den dag som regeringen bestämmer, se punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (2011:189) om ändring i skollagen (2010:800). I *första stycket* har det gjorts en redaktionell ändring i förhållande till detta. Någon ändring i sak är inte avsedd. Även övrig ändring är redaktionell.

I 2 kap. 17 § i den nya skollagen finns det bestämmelser som kompletterar 2 kap. 13 § samma lag i fråga om vilka lärare som får användas för att bedriva viss undervisning. Från och med den 1 juli 2012 omfattar 2 kap. 17 § i den nya skollagen även undervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning (se prop. 2010/11:20 s. 39 f. och 84). Undantaget i *tredje stycket* har ändrats till att omfatta även dessa lärare. Vidare har undantaget ändrats till att bara avse första stycket i nu aktuell paragraf. I fråga om vem som beslutar om betyg regleras det i fjärde stycket för de som är anställda utan tidsbegränsning och i andra stycket för de som har annan anställning. Övriga ändringar är redaktionella.

Av *fjärde stycket*, som är nytt, framgår att andra stycket inte gäller för lärare som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning utan tidsbegränsning för att bedriva undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket i den nya skollagen. I 3 kap. 16 § fjärde stycket samma lag finns det i stället ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.4.

34 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 33 § fjärde och femte styckena.

35 §

I paragrafen, som är ny, finns det övergångsbestämmelser om undantag från kraven på genomförd introduktionsperiod och lämplighetsprövning för att en lärare eller förskollärare med utländsk lärar- eller förskollärarytbildning ska få legitimation.

Bestämmelsen i 2 kap. 13 § i sin äldre lydelse gäller fram till den dag som regeringen bestämmer. Enligt den bestämmelsen ska huvudmännen för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva. Det uppställs således endast krav på viss utbildning.

Även bestämmelserna i 2 kap. 20 § i sin äldre lydelse gäller fram till den dag som regeringen bestämmer. Av nämnda paragraf första stycket 1 framgår att endast den som har någon typ av lärarexamen eller förskolläraryxamen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av högskolelagen (1992:1434) eller motsvarande äldre utbildning får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet. När det gäller lärare eller förskollärare med utländsk utbildning uppställs i stället krav på behörighetsbevis.

Sedan den 1 juli 2011 är det dock inte möjligt att ansöka om behörighetsbevis hos Högskoleverket. Lärare och förskollärare med utländsk lärar- eller förskollärarytbildning kan nu i stället ansöka om legitimation hos Statens skolverk. Av en ny punkt, 8, i övergångsbestämmelserna till lagen (2011:189) om ändring i skollagen (2010:800) följer därför att vid tillämpningen av 2 kap. 20 § i sin äldre lydelse ska legitimation jämföras med behörighetsbevis.

För medborgare i en annan medlemsstat i EU, liksom för medborgare inom EES, som vill utöva ett yrke som är reglerat i en annan medlemsstat gäller Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer. Enligt direktivet är den mottagande medlemsstaten i vilket yrket är reglerat skyldig att ta hänsyn till de kvalifikationer som medborgaren har förvärvat i en annan medlemsstat och att bedöma om dessa motsvarar de kvalifikationer som den kräver. Sedan den 1 juli 2011 är det Skolverket som inom ramen för legitimationssystemet prövar ansökningar om erkännande av yrkeskvalifikationer.

Av redogörelsen ovan framgår att det fram till den dag regeringen bestämmer inte uppställs något formellt krav på genomförd introduktionsperiod och lämplighetsprövning för lärare och förskollärare med en svensk utbildning för att få anställas som lärare eller förskollärare utan tidsbegränsning och bedriva undervisning i skolväsendet. Sådana krav ska inte heller uppställas för lärare och förskollärare med utländsk utbildning. Det framgår därför av nu aktuell paragraf att kraven i 2 kap. 16 § första stycket 2 och 3 i den nya skollagen inte gäller för lärare och förskollärare som till grund för sin ansökan om legitimation åberopar bevis över utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning. Detta ska upphöra att tillämpas den dag som regeringen bestämmer.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.5.

1.

Motsvarar nuvarande ikraftträdandebestämmelse.

2.

I punkten, som är ny, finns det en övergångsbestämmelse om när 33 § andra stycket ska börja tillämpas.

Bestämmelserna i 3 kap. 16 § i den nya skollagen i sin nya lydelse ska börja tillämpas den dag som regeringen bestämmer. I 33 § andra stycket finns det en övergångsbestämmelse i förhållande till dessa bestämmelser. Bestämmelserna i 33 § andra stycket ska därför börja tillämpas från och med den dag som regeringen bestämmer.

Paragrafen behandlas i avsnitt 3.5.

Ikraftträdande

Föreslagna lagändringar träder i kraft den 30 juni 2012.

Konsekvensutredning

Bilaga

Problembeskrivning – vad ska uppnås

Till regeringen har det kommit in en begäran från Statens skolverk om att regeringen ska lägga fram ett förslag till riksdagen som innebär att vissa bestämmelser i reformen om legitimation för lärare och förskollärare ska börja tillämpas vid ett senare tillfälle än den 1 juli 2012.

Regeringen har aviserat att man kommer att tillmötesgå Skolverkets begäran. Myndigheten har hittills endast meddelat cirka 2 000 legitimationer. Cirka 87 000 personer har ansökt om legitimation. Det innebär sannolikt att inte tillräckligt många lärare och förskollärare har fått legitimation den 1 juli 2012 för att det ska vara möjligt för huvudmännen att leva upp till skollagens krav när det gäller legitimerade lärare och förskollärare.

Den nya skollagen (2010:800) anpassades till det nya legitimationssystemet med utgångspunkt i propositionen Legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171). Anpassningarna innebär bl.a., med några få undantag, att endast legitimerade lärare och förskollärare med viss behörighet får bedriva och ansvara för undervisningen, att endast legitimerade lärare och förskollärare får anställas utan tidsbegränsning och att endast legitimerade lärare självständigt får sätta betyg. Vidare innebär förändringarna att lärare och förskollärare med en utländsk utbildning i stället för att ansöka om behörighetsbevis hos Högskoleverket ska ansöka om legitimation hos Skolverket.

Som angetts ovan avser regeringen att tillgodose Skolverkets begäran. Med detta vill regeringen garantera att Skolverket kommer att meddela legitimationer på ett rättssäkert och tryggt sätt. Det kan tilläggas att en senareläggning av tidpunkten för när vissa delar av reformen ska börja tillämpas innebär att huvudmännen ges de förutsättningar som behövs för att följa skollagens krav på att det ska finnas legitimerade lärare och förskollärare.

Alternativa lösningar eller inte reglera alls

I samband med Skolverkets begäran till regeringen om att skjuta upp vissa bestämmelser som rör legitimation för lärare och förskollärare uppstod ett akut problem, vilket beskrivits ovan.

Det finns inga alternativa lösningar och det är inte heller möjligt att avstå från att reglera detta. Skolverket har till regeringen aviserat att de inte kommer att klara sitt uppdrag utan att riskera att enskilda personer kommer i kläm. Det är med de problem Skolverket anger i sin begäran, bl.a. problem med det digitala systemet, inte lämpligt att t.ex. försöka hitta lösningar för en påtagligt snabbare handläggning av legitimationsärenden. Detta skulle vara alltför osäkert och regeringen skulle riskera att både enskilda individer och huvudmän drabbas på ett oacceptabelt sätt.

Berörda av regleringen

Huvudmän inom skolväsendet berörs av regleringen, eftersom de har att följa de bestämmelser som anger t.ex. vem som får anställas som lärare eller förskollärare, vem som får bedriva och ansvara för undervisningen och vem som får besluta om betyg. Huvudmännen berörs också när det gäller möjligheten att tillhandahålla legitimerade lärare och förskollärare som mentorer till nyutbildade lärare och förskollärare.

Vidare berörs enskilda lärare och förskollärare. Det handlar t.ex. om möjligheten att söka en ny tillsvidareanställning, eftersom det från och med den 1 juli 2012 krävs att en lärare eller förskollärare har legitimation för att få anställas utan tidsbegränsning. Det handlar också om rätten att fullt ut utöva sitt yrke, t.ex. när det gäller möjligheten att bedriva undervisningen och rätten att självständigt sätta betyg.

Nyutbildade lärare och förskollärare berörs på ett särskilt sätt. Om det inte finns legitimerade lärare eller förskollärare som kan vara mentorer, kan det innebära att nyutbildade nekas att genomföra en introduktionsperiod. Detta kan vara förödande för den enskilde. För att kunna få legitimation krävs det nämligen enligt den nya skollagen att en nyutbildad lärare eller förskollärare har genomfört en introduktionsperiod.

Kostnader och andra konsekvenser

Inga kostnader uppstår med anledning av regeländringarna. Avsikten är att bestämmelserna ska träda i kraft så snart det är möjligt.

Konsekvenserna är således av sådan art att inte bara Skolverket får längre tid till sitt förfogande för arbetet med att meddela legitimationer, utan också att huvudmännen får reella möjligheter att följa skollagens bestämmelser i fråga om legitimationssystemet när det t.ex. gäller att regelrätt anordna en introduktionsperiod.

Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

Vissa delar av regleringen hänger samman med regleringen i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005

om erkännande av yrkeskvalifikationer. Detta gäller för medborgare i en annan medlemsstat i EU, liksom för medborgare inom EES, som vill utöva ett yrke som är reglerat i en annan medlemsstat.

Enligt direktivet är den mottagande medlemsstaten där yrket är reglerat skyldig att ta hänsyn till de kvalifikationer som medborgaren har förvärvat i en annan medlemsstat och att bedöma om dessa motsvarar de kvalifikationer som den kräver. Sedan den 1 juli 2011 är det Skolverket som inom ramen för legitimationssystemet prövar ansökningar om erkännande av yrkeskvalifikationer. Med anledning av detta måste lärare och förskollärare med utländsk utbildning under en övergångsperiod kunna få legitimation utan att det uppställs krav på att kvalifikationerna ska motsvara bl.a. en genomförd introduktionsperiod. I annat fall skulle det ställas högre krav på lärare eller förskollärare med utländsk utbildning, vilket naturligtvis vare sig är lämpligt eller möjligt.

Ikraftträdande m.m.

Regeländringarna föreslås i huvudsak träda i kraft den 30 juni 2012, dvs. innan den nya lydelsen av skollagen annars skulle trätt i kraft.

Antal berörda företag

Fristående skolor och fristående förskolor berörs av regeländringen. Hösten 2010 fanns 782 fristående skolor som motsvarar obligatoriska skolformer (grundskolor och grundsärskolor) och 523 fristående skolor som motsvarar frivilliga skolformer (gymnasieskola och gymnasiesärskola). Det fanns cirka 4 300 fristående förskolor. Storleken på företagen varierar i hög grad.

Tidsåtgång och företagens administrativa kostnader

Regeländringarna medför ingen särskild tidsåtgång och inga ytterligare administrativa kostnader. Snarare innebär senareläggningen av de nya kraven i skollagen att den förändring som legitimationsreformen innebär kan hanteras i något lägre tempo än vad som hittills har varit möjligt.

Andra kostnader och förändringar till följd av regleringen

Inga kostnader uppstår till följd av regleringen (jfr ovan).

Påverkan på konkurrensförhållanden

Konkurrens fördelar kan uppstå för sådana skolor och förskolor som har behöriga lärare eller förskollärare som bedriver och ansvarar för undervisningen. Detta kan anses borga för hög kvalitet i undervisningen. Detta har emellertid inte direkt bäring på att vissa bestämmelser skjuts fram i tiden, utan snarare på skollagens bestämmelser om att lärare och förskollärare ska ha en utbildning för den undervisning som de ska

bedriva. Dock är det sannolikt så att när kraven på legitimation kommer att börja tillämpas kan skolor där det finns en hög behörighet också snabbare få legitimerade lärare eller förskollärare i sin verksamhet.

Övrig påverkan på företagen

Regeländringarna påverkar inte företagen i övrigt.

Särskilda hänsyn till små företag

Det är inte möjligt att ta särskild hänsyn till små företag, eftersom det är viktigt att alla elever och barn, oavsett om de går i en liten eller stor skola eller förskola, får en undervisning av väl utbildade och lämpliga lärare eller förskollärare. Det förhållandet att reformen till dels flyttas fram kan dock underlätta arbetet med förändringarna, särskilt för små företag.